

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Мукачівський державний університет
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науково-консультаційний центр «Освіта і розвиток без обмежень»

«ДІАЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ПСИХОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ»

Збірник матеріалів

II всеукраїнських педагогічних читань,
присвячених 295-річчю з дня народження Григорія Сковороди
22 листопада 2017 р.

Рекомендовано до друку
кафедрою педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 6 від 3 листопада 2017 року)

Діалогічний простір взаємодії суб'єктів освітнього процесу: філософський, соціокультурний і психодидактичний аспекти: Збірка матеріалів II всеукраїнських педагогічних читань, присвячених 295-річчю з дня народження Григорія Сковороди. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А, 2017. – 244 с.

У збірнику висвітлено актуальні філософські, педагогічні, психологічні і соціальні проблеми взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої школи, аспірантам, магістрантам, студентам, вчителям, керівникам освітніх закладів, а також усім, хто цікавиться проблемами забезпечення діалогічного простору взаємодії суб'єктів освітнього процесу у навчальному закладі.

ISBN 978-966-920-177-5

*Тексти публікуються в авторській редакції.
Відповідальність за грамотність, автентичність цитат,
правильність фактів та посилань несуть автори статей.*

ЗМІСТ

Вступне слово ректора УСІСУКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ В КОНТЕКСТУАЛЬНИХ ВИМІРАХ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ Й ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ»	3
І.А. Акуленко, О.Е. Жидков ІНТЕРАКТИВНЕ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ СТУДЕНТАМИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЗАДАЧ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІКТ	5
М.В. Базюк ІГРОВА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПРАКТИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ	7
А.І. Балакіна РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
А.В. Бевзенко ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПЛИВУ СТИЛІВ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОПІКІЛЬНИКІВ	11
Я.С. Бойко ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	14
Т.М. Васютіна, А.О. Костюк ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗАСОБОМ ЕКСКУРСІЙ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»	16
В.В. Волгунова ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ	19
Т.О. Воловик ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА ЯК ЗАСОБУ СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ	21
Є.В. Гаврилюк ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	24
Є.В. Гелетюк ЗАКРІПЛЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРО РОСЛИННИЙ СВІТ У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ	27
К.М. Гнезділова ПРОБЛЕМА УПРОВАДЖЕННЯ KNOWLEDGE MANAGEMENT В ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	30
Н.С. Гончар ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	32
О.М. Гребенюк ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	34
С.С. Данилюк СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ	37
Т.М. Демиденко СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	38

утворень у структурі спрямованості особистості. Базовими засадами формування ціннісно-смислової сфери майбутніх учителів початкових класів є: забезпечення зв'язку змісту психолого-педагогічного супроводу такого формування як із загальним соціокультурним середовищем, так і з індивідуально-особистісними особливостями кожного студента; урахування специфіки навчально-професійної діяльності, особистісно-професійного самовизначення та початкової професійної самореалізації в їх взаємозв'язках і в цільовому контексті прийняття особистості учня початкових класів як домінантної цінності та смислу професійної діяльності.

Література

1. Дуб В. Г. Професійно-ціннісні орієнтації майбутніх педагогів / В. Г. Дуб // Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи: тези II Міжнародної наук.-практ. конференції молодих вчених м Дрогобич / ред.-упорядн.: В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. – Дрогобич: Посвіт, 2014. – С. 146-147.
2. Дуб В. Г. Роль ціннісно-смислової сфери у професійній підготовці майбутніх педагогів / В. Г. Дуб // Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2012. – Т. XIV. – Ч. 1. – С. 80-87.
3. Марчук Т. В. Національна самосвідомість майбутніх учителів у контексті становлення духовності // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / [за ред. академіка С. Д. Максименка]. – К.: Міленіум, 2006. – Вип. 31. – С. 225-233.
4. Москаленко О. В. Зміст ціннісно-смислової сфери особистості студента як аспект духовного розвитку суспільства / О. В. Москаленко // Етичні та духовні основи розвитку людини та суспільства: тези XI міжнарод. наук.-практ. конф. (26 – 27 травня 2011р., Київ). – К.: «Арктур-А», 2011. – С. 50-51.
5. Макарова О. В. Особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді / О. В. Макарова // Вісник НУТУ «КП». Серія «Філософія. Психологія. Педагогіка». – 2005. – № 3. – Ч. 1. – С. 145-148.

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Тимошенко Ю.В.*

Т.М. Васютіна, А.О. Костюк
Київ, Україна

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗАСОБОМ ЕКСКУРСІЙ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Підготовка майбутнього фахівця педагога в умовах реформування вищої освіти – складний процес, що виходить із якісно нового подання про освітню ситуацію в країні загалом та від змісту Державного стандарту початкової загальної освіти зокрема [1]. Важливими стають питання базової та методичної підготовки студентів до вирішення завдань, які входять до усіх освітніх галузей в тому числі і до природничої. Йдеться про підвищення рівня їхньої фахової компетентності, що надалі буде проявлятися в здатності керувати навчально-виховним процесом, творчо мислити, впроваджувати

нові технології в процес навчання школярів природознавству в умовах інтегрованого навчання.

Сучасні дослідники приділяють значну увагу різним аспектам професійної підготовки майбутнього вчителя. Зокрема, проблемі формування і розвитку педагогічних умінь майбутніх учителів присвячені праці В. Бобрицької, В. Бондаря, С. Гончаренка, І. Зязюна, О. Коберника, В. Кузя, С. Мартиненко, О. Пометун, І. Шапошнікової та ін. Розробка проблеми професійно-педагогічної підготовки студентів педагогічних вищих навчальних закладів до використання нових технологій розкрита у дослідженнях М. Богданової, О. Горської, О. Євдокимова, І. Зязюна, О. Кіяшко, О. Комар, С. Логачевської, О. Матвієнко та ін. Питаннями теоретико-методичної основи підготовки вчителів у педагогічних навчальних закладах займалися Н. Воскресенська, С. Гончаренко, О. Коханко, А. Крамаренко, А. Лисенко, А. Лозенко, М. Севастюк, Б. Шиян та ін. Такі вчені України як А. Бальоха, Н. Бібік, О. Біда, Л. Нарочна, Г. Ковальчук, В. Кузнєцова, Л. Телецька та ін. досліджують проблему розвитку змісту освіти студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів щодо їх підготовки до викладання предметів природничого циклу в початковій ланці.

Важливе значення в контексті означеної проблеми мають дослідження, які спрямовані на формування професійної готовності вчителя до роботи з молодшими школярами у напрямі формування в них предметних компетентностей і компетенцій (Н. Бібік, Н. Глузман, А. Дмитрієв, В. Денисенко, О. Івлієва, Л. Ізотова, О. Красовська, Н. Лошкарьова, Н. Міськова, Л. Міщенко, О. Пирожкова, Л. Подимова, М. Прокоф'єва, О. Савченко, Л. Тютюн, Л. Хомич та ін.) [2].

Відповідно до Концепції «Нова українська школа» одним із ключових компонентів формули Нової школи являється: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві. Також визначено 10 ключових компетентностей, зокрема компетентності в природничих науках і технологіях, які стосуються проблематики нашого дослідження [3].

Підготовка майбутнього вчителя до формування в учнів природничої компетентності та предметних компетенцій пов'язана ще й з тим, що ця дисципліна із впровадженням нового змісту Державного стандарту початкової загальної освіти та положень Концепції «Нова українська школа» викладатиметься у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ», а тому і зміст, і технологічне забезпечення підготовки студентів до здійснення цієї діяльності повинно бути максимально модернізоване [4].

Одним із засобів формування в учнів природничої компетентності та предметних компетенцій є урізноманітнення форм організації навчально-виховного процесу, зокрема, використання екскурсій, які формують у дітей відповідальність, розвивають спостережливість, пам'ять та увагу, а також дають можливість самостійно працювати, відтворювати свої знання під час практичних завдань і отримувати від цього досвід.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що питаннями підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення навчальних екскурсій з учнями займалися О. Біда, О. Ліниук та інші учні. Цільне місце у питаннях методики організації і проведення навчальних екскурсій займають дослідження таких вчених як Л. Бахарєва, Т. Богданець, Л. Боровська, В. Герасимов, З. Клешина, І. Мороз, Л. Нарочна, О. Нікішина, В. Пакулова, А. Плєшаков, Г. Черненко та ін.

Перша спроба визначення поняття «екскурсії» як складової навчально-виховного процесу у науковій літературі зроблена М. Анциферовим. Він характеризує екскурсію як прогулянку, що ставить своїм завданням вивчення певної теми на конкретному матеріалі, доступному спогляданню. На думку В. Пакулової, екскурсія – форма організації навчально-виховної діяльності, яка дозволяє спостерігати, а також безпосередньо вивчати різноманітні предмети, явища і процеси у природних чи штучно створених умовах. Також, значну увагу екскурсіям приділяла Л. Нарочна, вказуючи, що екскурсія – це одна з форм організації навчального процесу, яка потребує активних методів навчання.

Досліджуючи особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування в учнів предметних компетенцій засобом екскурсій, нами встановлено, що однією із вимог сучасної школи при вивченні предмету «Природознавство» є використання у навчально-виховному процесі природознавчого та краєзнавчого матеріалу і обов'язкове проведення з учнями 17 навчальних екскурсій, які учитель початкової школи повинен уміти організовувати і проводити [5]. З метою ефективної підготовки студентів до даної діяльності та, враховуючи те, що навчальні екскурсії проводяться у різних місцях (у природі, на підприємстві, музеї тощо), на факультеті педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова суттєва увага приділяється дисциплінам «Основи природознавства та суспільствознавства», «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство», польовій та педагогічній практикам з 1 по 4-й курси та систематичному навчанню і практиці на базі гідрометеорологічної станції «Київ», Національного еколого-натуралістичного центру, Національного ботанічного саду імені М. Гришка, Ботанічного саду імені Олександра Фоміна, планетарію, музеїв м. Києва та його околиць.

З метою ефективної підготовки студентів до формування в учнів предметних компетенцій засобом екскурсій, на факультеті відповідним чином організовано вивчення дисциплін «Основи природознавства» та «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство». Перш за все, у робочих програмах цих дисциплін виокремлено місце і час для проведення екскурсій у музеї та інші заклади. Традиційно ця діяльність відбувається за рахунок лабораторних занять та індивідуальної роботи. До того ж, екскурсії готуються і проводяться самими студентами. У рамках кредитно-модульного навчання за організацію і проведення екскурсії студент одержує певну кількість балів до свого рейтингу з дисципліни. Причому, таку екскурсію він проводить двічі: перший раз – для студентів своєї групи (відпрацьовуючи

уміння проводити екскурсію в рамках «Методики навчання природознавству»), другий – для однієї з груп студентів 1-го курсу (з метою закріплення ними знань з «Основ природознавства»). Таким чином, шляхом подвійного повторення змісту екскурсії майбутній учитель краще оволодіває інформацією природничого характеру, відпрацьовує методику проведення екскурсій з молодшими школярами та суттєво полегшує виховну роботу академічних кураторів [5].

Отже, аналіз фахової літератури свідчить, що на сучасному етапі розвитку суспільства до вчителя висуваються серйозні вимоги до його педагогічної підготовки, володіння різними формами, методами і засобами навчання і виховання, рівня професіоналізму тощо. Тому, маючи певну автономію, він покликаний удосконалювати зміст і методику проведення навчальних екскурсій як засобу формування в учнів предметних компетенцій у майбутній професійній діяльності.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/
2. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. та інші; Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія: - К.: Педагогічна думка, 2014. – 346 с.
3. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua>
4. Щодо методичних рекомендацій для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/shhodo-metodychnyh-rekomendatsij-dlya-eksperymentalnyh-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladiv/>
5. Васютіна Т.М. Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення навчальних екскурсій// Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи: Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції: (м. Київ, Україна, 2 грудня 2016 року). – Івано-Франківськ: НАІР, 2017. – С. 32-35.

В. В. Волгунова
Черкаси, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Особливого значення набуває мовлення у ранньому віці, коли воно виникає, починає розвиватися і разом з ним розвивається психіка дитини.

З мовленням пов'язані розвиток сприйняття і мислення, обумовлене спілкуванням з дорослими. Мовлення опосередковує весь технічний розвиток дитини раннього віку.

Найважливішим досягненням раннього дитинства є оволодіння мовленням, що передбачає опанування рідною мовою, вироблення вміння користуватися нею як засобом пізнання навколишнього світу і себе, засвоєння набутого людством досвіду, саморегуляції, спілкування і взаємодії людей.